

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.3.6>

УДК 373.3/.5.016.091.3:94

Оксана Салата

<https://orcid.org/0000-0003-2498-1483>

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історичної та громадянської освіти
Інституту післядипломної освіти,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
просп. Павла Тичини, 17, 02152, Київ, Україна
o.salata@kubg.edu.ua

Олександр Трухан

<https://orcid.org/0000-0001-6484-0955>

кандидат історичних наук,
доцент кафедри історичної та громадянської освіти
Інституту післядипломної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
просп. Павла Тичини, 17, 02152, Київ, Україна
o.trukhan@kubg.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ КІНЕСТЕТИЧНОГО СТИЛЮ НАВЧАННЯ УЧНІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті розкрито можливості використання кінстетичного стилю навчання як одного з найбільш ефективних серед активних стилів в опануванні новою інформацією. Метою є обґрунтування необхідності використання педагогами кінстетичного стилю в закладах загальної середньої освіти для підвищення якості освіти учнів та успішній реалізації учителя як професіонала. Для розкриття теми було використано комплекс наукових методів: теоретичні – аналіз та порівняння для вивчення стану досліджуваної проблеми, уточнення сутності базових понять та визначення структури готовності вчителя закладу загальної та середньої освіти до застосування кінстетичного стилю навчання на уроках історії та громадянської освіти, узагальнення та систематизація для обґрунтування критеріїв, показників та рівнів готовності вчителя історії, правознавства та громадянської освіти; синтез та конкретизація для обґрунтування змістовно-методичного забезпечення підготовки майбутнього вчителя до застосування кінстетичного стилю навчання на уроках історії та громадянської освіти; серед іншого й емпіричні методи дослідження. Це дало можливість зробити висновки про те, що, використовуючи переваги кінстетичного навчання, вчителі можуть створювати ефективні та інклюзивні навчальні середовища, які задовольняють різноманітні потреби та вподобання їхніх учнів; використання педагогами закладів загальної середньої освіти сучасних підходів та стилів навчання, зокрема кінстетичного стилю, сприяють підвищенню якості освіти учня та успішній реалізації вчителя як професіонала.

Ключові слова: громадянська освіта, кінстетичний стиль навчання, підвищення якості навчання, професійна компетентність педагога, стилі навчання.

ВСТУП

Сьогодні в Україні формується освітній простір, у якому педагоги повинні враховувати усі можливі здібності учнів і створювати можливості для їх розвитку та використання цих здібностей для опанування новими знаннями. Це підтверджується «Концептуальними засадами реформування середньої освіти» від 04.04.2016 р.; Законом України про освіту від 2017 р. (зі змінами у 2025 р.); Указом Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» та іншими державними документами.

Для розкриття учнівського потенціалу в освітньому процесі сучасними українськими педагогами використовуються різноманітні методи та стилі навчання, серед них аудіовізуальний, мультисенсорний та кінестетичний стилі.

Так, досвід британського вченого F. Coffield (2004) переконує, що застосування таких стилів навчання, як аудіовізуальний, мультисенсорний та кінестетичний дає можливість педагогу допомогти учню реалізувати власний освітній потенціал повною мірою (Coffield et al., 2004).

Важливість та актуальність застосування кінестетичного та інших стилів навчання у своїх дослідженнях підтверджують S. Syahrir et al. (2023). Вони стверджують, що за допомогою цих стилів навчання учні найефективніше розуміють, обробляють, зберігають та запам'ятовують навчальний матеріал.

З огляду на це важливою складовою професійної підготовки вчителів у післядипломній педагогічній освіті є оволодіння навичками застосовувати різноманітні стилі навчання для підвищення якості освіти учнів та реалізації освітніх програм у закладах загальної середньої освіти. Використання таких стилів також зумовлене тим, що сучасні діти та молоді люди швидко опановують усі види навчання, зокрема із застосуванням візуалізації, слуху, тактильності та комунікації.

Аналіз останніх досліджень. Проблема використання стилів навчання обговорюється в науково-педагогічній літературі. Зокрема, дослідження С. Стеценка, Л. Кузьменко (2014) розглядає вивчення властивостей особистості учня через використання тих чи інших стилів сприйняття знань. Дослідивши візуальний, аудіальний та кінестетичний стилі сприйняття інформації, вони дійшли висновку про те, що для здійснення процесу навчання, у їхньому випадку фізики, в сучасній школі доцільно використовувати методичну модель реалізації індивідуального підходу із використанням сучасних методів, підходів та стилів навчання (Стеценко, Кузьменко, 2014).

О. Малихін та І. Ліпчевська (2023) у своїх дослідженнях звертають увагу на механізми імплементації чи використання візуалізації в освітньому процесі початкової школи. Вони дають характеристику комплексним умінням візуалізації навчальної інформації, якими має володіти сучасний учитель початкової школи для успішної реалізації вимог Державного стандарту початкової освіти за цим напрямом.

Надзвичайно цінним у контексті нашої проблеми є зарубіжний досвід, де тема пошуку необхідних підходів та стилів навчання сьогодні є важливою. Так, американські дослідники H. Pashler et al. (2008) у своїх дослідженнях розглянули та проаналізували використання стилів навчання та їх вплив на ефективність засвоєння знань і зміну поведінки особистості. Результати дослідження засвідчили, що застосування особистісно зорієнтованого підходу та конкретних стилів навчання має попередньо вивчатись та перевірятись з урахуванням можливостей та особливостей сприйняття особистістю інформації. Але головним науковці вважають те, що саме візуальний, аудіальний та кінестетичний стилі навчання сприяють якісному освітньому процесу конкретної особистості та групи в цілому.

Різні підходи та стилі навчання також вивчала група вчених з різних університетів світу (Sreenidhi, Tay Chinyi, 2017). Проаналізувавши метод взаємодії з інформацією, її засвоєння та обробки конкретними особами в різних вікових категоріях, вони дійшли висновку, що надважливим у засвоєнні будь-яких знань є використання індивідуалізованих «стилів

навчання». Дослідники довели, що на стиль навчання впливає багато факторів, як-от індивідуальний досвід, різний інтелект та здатності особистості, перевага навчанню самостійно чи в групі. Але якщо педагог правильно визначить стиль навчання, успіху досягнуть обоє – вчитель та учень.

Сучасний світ надзвичайно динамічний і наповнений великим потоком інформації, тому важливо розуміти, що кожна особистість сприймає та запам'ятовує цю інформацію у різний спосіб. У кожної особистості власний навчальний досвід, власні уподобання до набуття навчального досвіду та розкриття власного потенціалу. Ці важливі аспекти повинен враховувати кожен педагог, що бере участь в освітньому процесі. У сучасному освітньому процесі педагоги використовують декілька основних стилів навчання: візуальний аудіальний та кінестетичний. Розуміючи особливості навчання кожної особистості учня, ми створюємо більш інклюзивне та продуктивне навчальне середовище, покликане врахувати різноманітні потреби.

Зазначимо, що наукові дослідження різних стилів навчання стосуються переважно вивчення предметів природничої чи математичної галузі (Akturan et al., 2025; Emylia, Setyaningsih, 2025; Ferdianty et al., 2024; Nekaris et al., 2025; Nuari et al, 2025). Ми зосередились на використанні кінестетичного стилю навчання під час уроків історії, правознавства та громадянської освіти.

Отже, актуальність дослідження зумовлена потребою розвинути здатність учителя використовувати кінестетичний стиль навчання для створення ефективного та інклюзивного середовища, який би сприяв активній участі кожного учня в освітньому процесі.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності використання вчителями сучасних підходів та стилів навчання, зокрема кінестетичного стилю у закладах загальної середньої освіти для підвищення якості освіти та успішній реалізації вчителя як професіонала.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для досягнення мети застосовано комплекс наукових методів: теоретичні – аналіз та порівняння для вивчення стану досліджуваної проблеми, уточнення сутності базових понять та визначення структури готовності вчителя закладу загальної середньої освіти до застосування кінестетичного стилю навчання, зокрема на уроках історії, правознавства та громадянської освіти, узагальнення та систематизація для обґрунтування критеріїв, показників та рівнів готовності вчителя історії та громадянської освіти; синтез та конкретизація для обґрунтування змістовно-методичного забезпечення підготовки майбутнього вчителя до застосування кінестетичного стилю навчання на уроках історії та громадянської освіти; емпіричні: діагностичні – анкетування, бесіди, тестування, презентація творчого проєкту, есе з метою визначення рівнів готовності майбутнього вчителя початкової школи до застосування кінестетичного стилю навчання на уроках історії та громадянської освіти; математичної статистики – для обробки кількісних і якісних даних педагогічного експерименту.

Для того, щоб з'ясувати, чи використовують кінестетичний стиль навчання вчителі закладів загальної середньої освіти м. Києва, нами проведено опитування, в якому взяло участь близько 300 педагогів, що викладають предмети гуманітарної та природничої галузей у закладах загальної середньої освіти № 7, 40, 50, 125, 157, 235, 316 та інших шкіл м. Києва. Для опитування нами було розроблено анкету, результати аналізу відповідей дали змогу визначити прихильність учителів до тих чи інших активних стилів навчання, а також використання кінестетичного стилю навчання під час уроків історії, правознавства та громадянської освіти.

Ми також запропонували анкету 140 учням 5–7 класів закладів загальної середньої освіти № 50, 125, 157, 235, 272, 288, 316 м. Києва, які вивчають історію та громадянські цінності наскрізно (як компонент у кожному предметі в різних галузях науки) з метою

з'ясувати вподобання учнів щодо їхнього бажаного стилю навчання, а також ставлення до використання кінестетичного стилю навчання.

Таким чином, методологічний апарат дослідження дав змогу здійснити системне, структуроване теоретичне осмислення можливостей кінестетичного стилю навчання як інструмента підвищення ефективності вивчення історії, правознавства та громадянської освіти в умовах професійної підготовки вчителя. Висновки дослідження базуються на сукупності зібраних та проаналізованих даних.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Серед великої кількості методів і підходів, які вчитель використовує для опанування новими знаннями, є візуальне, аудіальне та кінестетичне навчання, але найпоширенішим з них є кінестетичне навчання, яке варте уваги фахівців-педагогів. Особливо його варто застосовувати під час лекційних занять та практичних робіт, де надається перевага вербальному та візуальному навчанню. Розглянемо аргументи на користь кінестетичного стилю навчання.

Насамперед важливо пояснити визначення кінестетичного навчання і що його відрізняє від інших стилів. Тут варто зазначити, що активне навчання вже багато важить для освітньої спільноти і може включати демонстрації викладача, мозковий штурм, рефлексії та міні-доповіді. Активне, тому що учні не перебувають на своїх місцях, а перебувають у русі.

Кінестетичне навчання (іноді його називають тактильним) – це стиль навчання, зосереджений на русі, дотику та фізичній взаємодії. Замість пасивного засвоєння інформації через читання чи слухання, учні, з якими вчитель працює, застосовуючи кінестетичний стиль, успішні, коли активно взаємодіють з матеріалом (Oladele, 2024). Кінестетичний стиль навчання цікавий тим, що використовує природну здатність організму запам'ятовувати та обробляти інформацію через дії, а це, у свою чергу, робить його зручним підходом для завдань, які потребують практичного досвіду, розв'язання проблем та практичного застосування.

Учителями, які використовують цей стиль, відзначено, що кінестетичне навчання особливо ефективне, коли задіяне тіло чи то через рух, маніпулювання предметами, чи то через участь у фізичних завданнях (Стецик, Кузьменко, 2014). Традиційні методи навчання, як-от лекції чи читання, можуть бути недостатніми для учнів, яким потрібне динамічне, засноване на діяльності середовище, щоб повністю засвоїти та зберегти нові знання.

Цей тип навчання є досить ефективним коли використовується у взаємодії з іншими методиками та технологіями. Як зазначають дослідники Е. Г. Yotta (2023) та С. В. Califf (2020), найбільш ефективними вони є під час застосування кооперованої та моделюючої технологій, де практичні навички, розв'язання реальних проблем та інтерактивне навчання є життєво важливими для успіху в освітньому середовищі. На думку науковців, використання кінестетичного стилю у шкільній освіті дає можливість краще засвоювати матеріал, якщо учні мають можливість застосовувати його у практичних ситуаціях. Тому рольові ігри та симуляції реальних ситуацій є для них оптимальними під час вивчення більшості дисциплін. Учасники можуть грати ролі різних персонажів та використовувати мову у вигляді діалогів, що підсилює навчання та запам'ятовування. Симуляції включають створення або наслідування реальних ситуацій, які можуть виникнути в повсякденному житті.

Отже, проведені дослідження свідчать про те, що люди, які використовують кінестетичний стиль навчання в опануванні нової інформації, можуть почуватися комфортніше, коли вони мають можливість експериментувати та виконувати практичні завдання. Важливо також більше залучати практичних завдань на кшталт розв'язання проблемних задач, що вимагають креативного мислення (розгадування загадок, головоломок, виконання імпровізаційних вправ).

Прихильність учителів до тих чи інших активних стилів навчання ми визначили за допомогою опитування, результати якого представлені на Рисунку 1. Синім кольором

позначені відповіді вчителів предметів гуманітарної та природничої галузей, оранжевим – вчителів історії, правознавства та громадянської освіти.

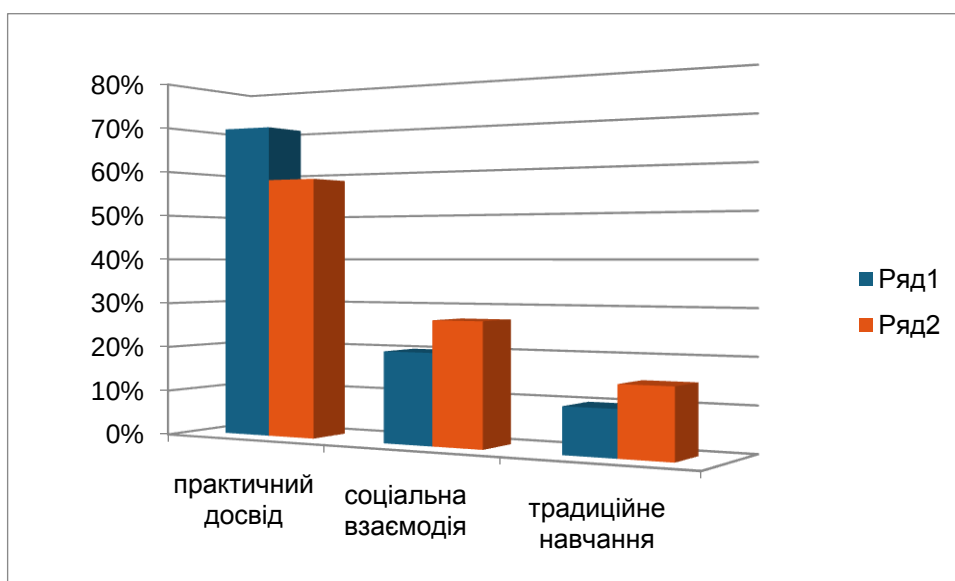

Рисунок 1. Ефективність активних стилів навчання

Складено авторами особисто

Отже, вчителі предметів гуманітарної та природничої галузей відзначили, що 70% усіх засвоєних учнями знань з їх предметів набуваються внаслідок практичного досвіду, 20% – шляхом соціальної взаємодії з іншими учнями та суспільством та 10% – за допомогою традиційного навчання. Щодо використання кінестетичного стилю навчання вчителями історії, правознавства та громадянської освіти (оранжеві стовпчики), то результати відрізняються: 58% усіх засвоєних знань, на їхню думку, набуваються внаслідок практичного досвіду, 27% – шляхом соціальної взаємодії з іншими учнями та суспільством та 15% – за допомогою традиційного навчання.

Отже, на думку опитаних вчителів, найважливіші кінестетичні риси навчання включають:

- навчання через практику (через здійснення наукових експериментів під час уроків, моделювання ситуацій тощо);
- навчання із залученням різних рухів та жестів;
- навчання через можливість самостійно виконувати завдання (мати можливість контактувати з предметами, що вивчаються);
- навчання через моделювання та використання рольових ігор для кращого сприйняття інформації.

Досвід та думка опитаних вчителів підтверджують дослідження вчених Т. R. Richardson et al. (2007), які вважають, що кінестетико-тактильні учні найкраще навчаються, коли інформація подається за допомогою дотику та руху. У своїх дослідженнях вони доводять: чим більше учень буде мати можливість торкатися до матеріалів уроку та маніпулювати ними, тим швидше і легше він зможе засвоїти нову інформацію. Серед іншого учень може використовувати: друкарську машинку, клавіатуру комп'ютера, пісок, дошку, листи або магніти зі словами, муляжі моделей, які можуть бути розібрані, штамповані листи з номерами та діорамами. Учень може навчатись, переписуючи свої нотатки, друкуючи їх на комп'ютері. Тут також важливу роль відіграє здатність учнів вживати мову жестів, фізично використовуючи рухи рук і пальців, щоб допомогти запам'ятати поняття. Іноді, граючись під час занять чи після них, учні використовують ще один важливий метод – удають, що пишуть слова в повітрі (Kyle, 2020).

Під час обговорення цієї проблеми на всеукраїнському форумі «Педагог XXI століття: стратегії та технології забезпечення якості освіти», який відбувся на базі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, більшість учителів молодшої та середньої школи прийшли до висновку, що найбільш ефективним є застосування кінестетично-тактильного стилю в молодшій школі та в 5–7 класах. Але в той же час учителі зазначили, що це також залежить від предмету, який вивчається. Педагоги молодшої школи поділилися своїм досвідом, що в 1–4 класах під час навчання учні найбільш активні, вони більше рухаються, будують, досліджують та створюють поняття через рухи та образи (Матеріали, 2024).

Учні, які краще засвоюють інформацію завдяки використанню кінестетично-тактильного стилю, зосереджуються на фізичному русі в ритмі, щоб підтримати своє навчання. Це може бути запис інформації великими літерами на дошці, що вимагає великих м'язових рухів. Робота з піском, малювання образів на піску, написання на піску інформації пальцем – це ще один тактильний спосіб презентації. Ідея полягає в тому, щоб додати руху і дотику до будь-якої навчальної діяльності. У цьому випадку використання кінестетично-тактильного стилю навчання дає можливість змінити діяльність учнів на уроці так, щоб навчання відповідало їх потребам (Oladele, 2024).

Що стосується використання кінестетичного методу навчання в 5–7 класах, то, на думку вченого J. Battalio (2009), кінестетичне навчання у цьому віці сприяє розвитку критичного мислення та навичок розв'язання проблем. Дослідник вважає, що, залучаючи учнів до експериментальної, практичної діяльності, вчителі заохочують їх досліджувати, експериментувати та адаптуватися до вимог навчального середовища.

Опитування вчителів, здійснене нами (Рисунок 1), також свідчить про те, що процес активного дослідження та адаптації сприяє розвитку когнітивної гнучкості, просторової усвідомлення та спритності рук – все це є важливим для подолання складних реальних викликів. Крім того, характер розв'язання проблем у багатьох кінестетичних заходах заохочує учнів критично мислити, аналізувати інформацію та розробляти креативні рішення, що, на нашу думку, є дуже важливим під час вивчення в молодшій та середній школі історії та громадянських цінностей. Цей підвищений рівень залученості та інтелектуальної стимуляції може призвести до глибшого розуміння предмета, а також до розвитку важливих навичок XXI ст.

Визнаючи та використовуючи переваги кінестетичного навчання, вчителі можуть створювати більш захоплюючі, ефективні та інклюзивні навчальні середовища, які задовольняють різноманітні потреби та вподобання своїх учнів. Такий підхід, як показано у дослідженні вчених N. Lambropoulos, Ch. Pitsou (2020), може призвести до покращення академічної успішності, розвитку необхідних життєвих навичок та загального збагачення освітнього досвіду, особливо в суспільних науках та шкільних дисциплінах, що вивчають суспільство та його цінності (Pitsou, Balias, 2014).

Для підтвердження цих аргументів ми запропонували 15 запитань/тверджень 140 учням 5–7 класів закладів загальної середньої освіти № 50, 125, 157, 235, 272, 288, 316 м. Києва, які вивчають історію та громадянські цінності наскрізно (як компонент у кожному предметі в різних галузях науки).

В анкеті були розроблені твердження з метою з'ясувати вподобання учнів щодо їхнього бажаного стилю навчання. Вони повинні були відповісти на питання, вибравши правильні варіанти. У Таблиці 1 перелічені всі запитання та підрахований нами середній бал для кожного твердження. Твердження розташовані випадковим чином, щоб бути ефективнішими в отриманні відповідей. У дослідженні зосереджено увагу на трьох помітних стилях навчання: візуальному, слуховому та кінестетичному.

Усі твердження використовують просту мову, щоб вони були зрозумілі учням 5–7 класів. У таблиці середні бали, отримані за всіма 15 твердженнями, розташовані від 3,01 до 4,63 за шкалою 5,00. Діапазон оцінок показує, що бали варіюються від середньої до високої шкали відповідей. Найнижчий середній бал був отриманий для твердження «Я більше

навчаюся, читаючи підручники, ніж слухаючи лекції» – 3,01. Навпаки, найвищий середній бал 4,63 був отриманий для твердження «Мені подобається навчатися в класі, проводячи експерименти та дослідження».

Таблиця 1

Бажаний стиль навчання для учнів

№	Твердження	Середнє значення
1	Коли вчитель пояснює мені інструкції, я розумію краще	3.97
2	Я віддаю перевагу навчанню, роблячи щось у класі	4.15
3	Я краще навчаюся, читаючи те, що вчитель пише на дошці	3.75
4	Коли хтось пояснює мені, як щось зробити в класі, я краще це вивчаю	4.03
5	Коли я роблю щось у класі, я краще навчаюся	4.35
6	Я краще запам'ятовую те, що чув у класі, ніж те, що читав	3.51
7	Коли я читаю інструкції, я краще їх запам'ятовую	3.59
8	Я краще розумію, коли читаю інструкції	3.85
9	Мені подобається навчатися в класі, проводячи експерименти	4.63
10	Я краще навчаюся в класі, коли вчитель читає лекцію	3.88
11	Я краще розумію речі в класі, коли беру участь у рольових іграх	4.34
12	Я краще навчаюся на уроці, коли слухаю когось	3.52
13	Я краще навчаюся, читаючи, ніж слухаючи когось	3.72
14	Я краще навчаюся на уроці, коли беру участь у пов'язаних заходах	4.42
15	Я більше навчаюся, читаючи підручники, ніж слухаючи лекції	3.01

Складено авторами особисто

До прикладу, учень, якому до вподоби навчання кінестетично-тактильним стилем, повинен пам'ятати інформацію, представлену під час лекції з вивчення теми «Громадянські цінності в правовому полі демократичного суспільства». Лекція – це перш за все аудіальна презентація (використання слуху, а не дотику та руху). Прикладом зміни цієї діяльності на кінестетично-тактильну презентацію може бути отримання дозволу записати лекцію на гаджети, якими учні можуть скористатись на уроці. Пізніше учень прослухає запис удома та фізично відтворить інформацію. Кінестетичний стиль можна використовувати, коли учень готує презентаційний матеріал. Він може записати відео свого виступу або інтерв'ю іншої людини чи фрагмент відео і включити це до презентаційного матеріалу. Учень повинен мати змогу додати до презентації графіку та анімацію. Припустимо, учень хоче запам'ятати конкретні факти із соціальних досліджень з даної проблематики. Він може зіграти в грушарди із соціальних досліджень, де однокласники в навчальній групі повинні вгадати концепцію, яка розігрується.

З метою виявлення ставлення до використання кінестетичного стилю навчання цим же учням було запропоновано оцінити твердження, що містяться у Таблиці 2.

Результати даної таблиці показують, що більше ніж 50% учнів для навчання обирають кінестетичний стиль (тези, які складають учні, багато рухів тіла під час навчання). У той же час, 46,67% учнів погоджуються з тим, що такі види діяльності, як рольові ігри в класі або інші фізичні рухомі елементи роблять навчання більш ефективним і цікавішим. Оскільки більшість f – учнів мали переваги для цього стилю, педагогам було рекомендовано запропонувати учням рольові ігри та інші практичні заняття для покращення навчання учнів. У результаті анкетування було визначено не лише свідому прихильність учнів до кінестетичного стилю, але й бажання педагогів організовувати для учнів практичні заняття, де використовуються усі активні стилі навчання, які сприяють більшій реалізації завдань та розкриттю інтелектуального потенціалу учнів та їхніх практичних навичок.

Ставлення учнів до кінестетичного стилю навчання

Заява	Оцінка	5		4		3		2		1		Середній показник
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1	Я надаю перевагу навчанню на практиці у класі	5	16,67	13	43,33	4	13,33	7	23,33	1	3,33	3,97
2	Я краще концентруюся, коли я рухаюсь (ходячи по ходу руху або тупаючи ногами)	8	26,7	12	40	5	16,67	4	13,33	1	3,33	3,73
3	Я надаю перевагу практичним заняттям (наприклад експерименти тощо).	7	23,33	8	26,67	10	33,33	5	16,67	0	0	3,57
4	Я краще розумію речі в класі, коли я беру участь у рольових іграх.	5	16,67	14	46,67	7	23,33	2	6,67	2	6,67	3,6
5	Коли я говорю, я багато рухаю руками, щоб краще висловлюватися.	7	23,33	17	56,67	4	13,33	1	3,33	1	3,33	3,93

Складено авторами особисто

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результати цього дослідження вказують на те, що використання педагогами сучасних підходів та стилів навчання, зокрема кінестетичного стилю у закладах загальної середньої освіти сприяють підвищенню якості освіти учня та успішній реалізації педагога як професіонала.

У результаті анкетування виявлено, що значна частина педагогів та учнів віддає перевагу активним стилям навчання, зокрема під час вивчення історії, правознавства та громадянських цінностей. Визначено, що цей процес стає значно ефективнішим, якщо педагог включає в навчальний процес елементи візуального, аудіовізуального, мультисенсорного і, особливо кінестетичного стилів навчання. Показано, що результати навчання учнів, які навчаються за допомогою активних стилів сприйняття інформації, більше відповідають очікуванням батьків і суспільства, ніж звичайні лекції та контрольні роботи. Унікальною стає ситуація, коли педагог свідомо обирає свій власний стиль та методи навчання. Таким чином він реалізує себе і досягає якості освіти учнів.

Отримані результати потребують подальшого дослідження і розкриття більш ширших можливостей активних стилів навчання у закладах загальної середньої освіти та потребує більш детального аналізу досвіду педагогів у цій галузі. Використання активних стилів навчання, зокрема й кінестетичного залежить від багатьох факторів, а саме: класного середовища; ролі вчителя як координатора чи партнера, а не контролера; стиль навчання має бути пов'язаний з бажанням використовувати сучасні технології (здатність підготувати і представити презентацію, застосовувати комп'ютерні симуляції та інше).

Виявлено, що надважливим у підготовці педагога до застосування кінестетичного стилю навчання у закладах загальної середньої освіти є розвиток навичок навчання дітей з особливими здібностями та активними дітьми, які краще сприймають матеріал через застосування візуального, аудіовізуального, мультисенсорного та кінестетичного стилів навчання.

Перспективи подальших досліджень. Проблема навчання за кінестетичним стилем повинна охопити динамічну, інтерактивну систему освіти, яка цінує практичне навчання та різноманітність стилів навчання учнів. Розробляючи умови та надаючи освітянам можливість впроваджувати кінестетичні стратегії, впроваджуючи навчальні програми, що сприяють емпіричному, мультисенсорному навчанню, ми можемо визначити освітній ландшафт, який буде більш інклюзивним, захопливим та ефективним.

Список використаної літератури

1. Дическул В. М. Технології громадянської освіти в англomовних країнах: перспективи їхнього використання у вітчизняній школі. *Матеріали всеукраїнського форуму «Педагог XXI століття: стратегії та технології забезпечення якості освіти»*. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. С. 28–31.
2. Малихін О., Ліпчевська І. Педагогічна майстерність учителя початкових класів: візуалізація навчальної інформації в початковій школі: методичний посібник. Київ: Видавництво «Людмила», 2023. 74 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/1/Text.pdf>
3. Стецик С. П., Кузьменко Л. В. Методика вивчення властивостей особистості учня на уроках фізики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2014. Вип. 47. С. 275–278.
4. Akturan S., Keski F., Sağlam Ç. B., Sezer Z. B. Exploring the role of learning styles and motivation in medical student engagement and academic performance: a mixed methods study. *The Eurasian Journal of Medicine*. 2025. № 57 (2). Art. 0862. DOI: <https://doi.org/10.5152/eurasianjmed.2025.25862>
5. Battalio J. Success in Distance Education: Do Learning Styles and Multiple Formats Matter? *American Journal of Distance Education*. 2009. № 23 (2). P. 71–87. DOI: <https://doi.org/10.1080/08923640902854405>
6. Califf C. B. Incorporating kinesthetic learning into university classrooms: An example from management information systems. *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*. 2020. Vol. 19. P. 31–45. DOI: <https://doi.org/10.28945/4527>
7. Coffield F., Moseley D., Hall E., Ecclestone K. Learning styles and pedagogy in post 16 education: a critical and systematic review. London: Learning and Skills Research Centre, 2004. 173 p. URL: <https://www.researchgate.net/publication/232929341> (дата звернення: 24.08.2025).
8. Emylia M. M., Setyaningsih N. Student's mathematical literacy in solving arithmetic sequence and series problems reviewed from learning style. *AIP Conference Proceedings*. 2025. № 3142 (1). Art. 020084. DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0262128>
9. Ferdianty M. S., Setyansah R. K., Apriandi D. The analysis of mathematical literacy skills of junior high school students in solving PISA problems in terms of learning styles in the new normal era. *AIP Conference Proceedings*. 2024. № 3148 (1). Art. 040019. DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0244675>
10. Kyle J. Sign and school a journey. *Momento – Diálogos Em Educação*. 2020. № 31 (02). P. 308–326. DOI: <https://doi.org/10.14295/momento.v31i02.14497>
11. Lambropoulos N., Pitsou Ch. Blended Collaborative Learning Supporting Pedagogy Students' Reflective Practice. *Creative Education*. 2020. № 11 (10). P. 1930–1946. DOI: <https://doi.org/10.4236/ce.2020.1110141>
12. Nekaris K. A. I., Rickets H., Campera M., Bukit W. L., Imron M. A. The impact of teaching method and learning style on student engagement: a formative assessment of a primate education programme. *Folia Primatologica*. 2025. № 1. P. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.1163/14219980-bja10049>
13. Nuari R. Z., Waluyo M., Sudarmanto E., Noor A. F. Analysis of middle school students mathematical literacy ability in view of learning style. *AIP Conference Proceedings*. 2025. № 3142 (1). Art. 020003. DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0262159>
14. Oladele O. K. Kinesthetic Learning: Hands-On Learning and Active Engagement. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/385619069_Kinesthetic_Learning_Hands-On_Learning_and_Active_Engagement (дата звернення: 24.08.2025).
15. Pashler H., McDaniel M., Rohrer D., Bjork R. Learning Styles: Concepts and Evidence. *Psychological Science in the Public Interest*. 2008. № 9 (3). P. 105–119. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1539-6053.2009.01038.x>
16. Pitsou Ch., Balias S. Human rights education: an analytical study of the programs of study of Greek pedagogical departments. *Problems of Education in the 21st Century*. 2014. № 59 (1). P. 68–76. DOI: <https://doi.org/10.33225/pec/14.59.68>

17. Richardson T. R., Kring J. P., Davis S. F. Student characteristics and learning or grade orientation influence preferred teaching style. *College Student Journal*. 1997. № 31 (3). P. 347–355. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1997-42938-005> (дата звернення: 24.08.2025).
18. Sreenidhi S. K., Tay Chinyi H. Styles of Learning Based on the Research of Fernald, Keller, Orton, Gillingham, Stillman, Montessori and Neil D. Fleming. *International journal for innovative research in the multidisciplinary field*. 2017. Vol. 3 (4). P. 17–25. URL: <https://www.ijirmf.com/volume-3-issue-4-published-in-apr-2017/> (дата звернення: 24.08.2025).
19. Syahrir S., Nur F., As M., & Pujirianto P. The correlation between visual, auditory, and kinesthetic (VAK) learning styles on learning independence of 8th-grade students in state junior high schools in Yogyakarta city, Indonesia. *European Journal of Education Studies*. 2023. Vol. 10 (12). P. 244–259. DOI: <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v10i12.5115>
20. Yotta E. G. Accommodating students' learning style differences in the English language classroom. *Heliyon*. 2023. № 9. Art. 17497. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17497>

References

- Dycheskul, V. M.. Tekhnologhiji ghromadjanskoji osvity v anghlomovnykh krajinakh: perspektyvy jikhnojgho vykorystannja u vitchyznjanij shkoli [Civic education technologies in English-speaking countries: prospects for their use in Ukrainian schools]. Materialy vseukrajinsjkogho forumu forumi «Pedagogh KhKhI stolittja: strateghiji ta tekhnologhiji zabezpechennja jakosti osvity». Kyjivskyj stolychnyj universytet imeni Borysa Ghrinchenka, 2024. S. 22-24.
- Malykhin, O., Lipchevsjka, I. (2023). *Pedagogichna majsternistj uchytelja pochatkovykh klasiv: vizualizacija navchalnoji informaciji v pochatkovij shkoli: metodychnyj posibnyk [Pedagogical skills of primary school teachers: visualization of educational information in primary school: methodical guide]*. Vydavnyctvo "Ljudmyla". <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736554/1/Text.pdf>
- Stetsyk, S. P., Kuzmenko, L. V. (2014). Metodyka vyvchennja vlastyvostej osobystosti uchnja na urokakh fizyky [Methods for studying the personality traits of students in physics lessons]. *Naukowyi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives*, 47, 275–278.
- Akturan, S., Keski, F., Sağlam, Ç. B., Sezer, Z. B. (2025). Exploring the role of learning styles and motivation in medical student engagement and academic performance: a mixed methods study. *The Eurasian Journal of Medicine*, 57 (2), 0862. <https://doi.org/10.5152/eurasianjmed.2025.25862>
- Battalio, J. (2009). Success in Distance Education: Do Learning Styles and Multiple Formats Matter? *American Journal of Distance Education*, 23 (2), 71–87. <https://doi.org/10.1080/08923640902854405>
- Califf, C. B. (2020). Incorporating kinesthetic learning into university classrooms: An example from management information systems. *Journal of Information Technology Education: Innovations in Practice*, 19, 31–45 <https://doi.org/10.28945/4527>
- Coffield, F., Moseley, D., Hall, E., Ecclestone, K. (2004). *Learning styles and pedagogy in post 16 education: a critical and systematic review*. Learning and Skills Research Centre. <https://www.researchgate.net/publication/232929341>
- Emylia, M. M., Setyaningsih, N. (2025). Student's mathematical literacy in solving arithmetic sequence and series problems reviewed from learning style. *AIP Conference Proceedings*, 3142 (1), 020084. <https://doi.org/10.1063/5.0262128>
- Ferdianty, M. S., Setyansah, R. K., Apriandi, D. (2024). The analysis of mathematical literacy skills of junior high school students in solving PISA problems in terms of learning styles in the new normal era. *AIP Conference Proceedings*, 3148 (1), 040019. <https://doi.org/10.1063/5.0244675>
- Kyle, J. (2020). Sign and school a journey. *Momento – Diálogos Em Educação*. 31 (02), 308–326. <https://doi.org/10.14295/momento.v31i02.14497>
- Lambropoulos, N., Pitsou, C. (2020). Blended Collaborative Learning Supporting Pedagogy Students' Reflective Practice. *Creative Education*, 11, 1930–1946. <https://doi.org/10.4236/ce.2020.1110141>
- Nekaris, K. A. I., Rickets, H., Campera, M., Bukit, W. L., & Imron, M. A. (2025). The impact of teaching method and learning style on student engagement: a formative assessment of a primate education programme. *Folia Primatologica*, 1, 1–10. <https://doi.org/10.1163/14219980-bja10049>
- Nuari, R. Z., Waluyo, M., Sudarmanto, E., Noor, A. F. (2025). Analysis of middle school students mathematical literacy ability in view of learning style. *AIP Conference Proceedings*, 3142 (1), 020003. <https://doi.org/10.1063/5.0262159>
- Oladele O. K. (2024). *Kinesthetic Learning: Hands-On Learning and Active Engagement*. https://www.researchgate.net/publication/385619069_Kinesthetic_Learning_Hands-On_Learning_and_Active_Engagement
- Pashler, H., McDaniell, M., Rohrer, D., & Bjork, R. (2008). Learning Styles: Concepts and Evidence. *Psychological Science in the Public Interest*, 9 (3), 105–119. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6053.2009.01038.x>
- Pitsou, Ch., Balias, S. (2014). Human rights education: an analysing study of the programs of study of greek pedagogical departments. *Problems of Education in the 21st Century*, 59 (1), 68–76. <https://doi.org/10.33225/pec/14.59.68>

- Richardson, T. R., Kring, J. P., & Davis, S. F. (1997). Student characteristics and learning or grade orientation influence preferred teaching style. *College Student Journal*, 31 (3), 347–355. <https://psycnet.apa.org/record/1997-42938-005>
- Sreenidhi, S. K., Tay Chinyi, H. (2017). Styles of Learning Based on the Research of Fernald, Keller, Orton, Gillingham, Stillman, Montessori and Neil D. Fleming. *International journal for innovative research in the multidisciplinary field*, 3 (4), 17–25. <https://www.ijrmf.com/volume-3-issue-4-published-in-apr-2017/>
- Syahrir, S., Nur, F., As, M., & Pujirianto, P. (2023). The Correlation Between Visual, Auditory, And Kinesthetic (VAK) Learning Styles on Learning Independence of 8th Grade Students in State Junior High Schools in Yogyakarta City, Indonesia. *European Journal of Education Studies*, 10 (12), 244–259. <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v10i12.5115>
- Yotta, E. G. (2023). Accommodating students' learning styles differences in English language classroom. *Heliyon*, 9, 17497. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17497>

Стаття надійшла до редакції 3.09.2025

Прийнято до друку 30.10.2025

USING KINESTHETIC LEARNING STYLES TO IMPROVE EDUCATION QUALITY

Oksana Salata

<https://orcid.org/0000-0003-2498-1483>

Doctor of Sciences in History, Professor,
Head of the Department of Historical and Civic Education
of the Institute of Postgraduate Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
17 Pavlo Tychyna Ave., 02152 Kyiv, Ukraine,
o.salata@kubg.edu.ua

Oleksandr Trukhan

<https://orcid.org/0000-0001-6484-0955>

PhD in History,
Associate Professor of the Department of History and Civic Education
of the Institute of Postgraduate Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
17 Pavlo Tychyna Ave., 02152 Kyiv, Ukraine,
o.trukhan@kubg.edu.ua

The article reveals the possibilities of using the kinesthetic learning style as one of the most effective among active styles of mastering new information. Accordingly, the goal is to justify the need for teachers to use the kinesthetic style in general secondary education institutions to improve the quality of education and the successful realization of the teacher as a professional. A set of scientific methods was used to explore the topic: theoretical methods – analysis and comparison to study the state of the problem under investigation, clarification of the essence of basic concepts, and determination of the structure of the readiness of teachers in general and secondary education institutions to apply the kinesthetic teaching style in history, and civic education classes; generalization and systematization to substantiate the criteria, indicators, and levels of readiness of history, law, and civic education teachers; synthesis and concretization to substantiate the content and methodological support for training future teachers to apply the kinesthetic teaching style in history and civic education classes; among other things, empirical research methods were also used. This made it possible to conclude that, by using the advantages of kinesthetic learning, teachers can create effective and inclusive learning environments that meet the diverse needs and preferences of their students; the use of modern approaches and teaching styles, in particular the kinesthetic style, by teachers in general secondary education institutions contributes to improving the quality of student education and the successful realization of teachers as professionals.

Keywords: civic education, improving the quality of education, kinesthetic teaching style, professional competence of teachers, teaching styles.